

נודה מאד לכל מי
שיכול לסייע
בכיסוי
הוצאות ההדפסה.
להנצחות
לע"נ וכיו"ב,
נא לפנות למייל
mdh036194741
@gmail.com
או בטל'
0527129867

דברי השירה

ויזבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (וזכרים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי דינר שליט"א

רב ביהכ"נ ידברי שירי ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

פרשת פינחס

חייב מיתה על נכרית הנבעלת לבן ישראל

"ושם האשה המכה המדינית כזבי בת צור..." (כ"ה - ט"ו).

בסוף פרשת בלק מקשה האור החיים הקדוש, דבשלמא דקירת זמרי היתה כמשפט ההלכה שקנאים פוגעים בו, אבל מפני מה פנחס הרג גם את האשה, הרי היא אינה מצווה, ואם מפני שפנחס הסתפק שאולי היא אשת איש, שאף בן נח נהרג על אשת איש, מכל מקום מספק אינה חייבת מיתה, וא"כ מדוע פנחס הרג אותה.

וכתב האור החיים 'ואפשר שדן בה משפט הבהמה דכתיב ואת הבהמה תהרוגו, וכתיב אשר בשר חמורים בשרם'.

והיינו דכמו שמצינו לגבי בהמה שעשו בה עבירה שהורגים את הבהמה, או משום תקלה או משום בזיון כמב' בגמ' כמ"כ גם את האשה הגויה יש להרוג מהאי טעמא, שהרי על הגויים כתוב 'אשר בשר חמורים בשרם'.

והנה ברמב"ם (פ"ב מהלכות איסורי ביאה ה"י) כתב להדיא דכן הוא הדין, שאם ישראל בא על הגויה הורגים את הגויה, והרמב"ם למד כן ממלחמת מדין, וז"ל 'אבל ישראל הבא על הכותית... הרי זו נהרגת מפני שבא לישראל תקלה על ידיה כבהמה, ודבר זה מפורש בתורה שנאמר הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם וכל אשה יודעת איש למשכב זכר הרוגו'.

והקשה שם בספר אבי עזרי, מדוע האור החיים כתב דין זה מסברא דנפשיה ובלשון אפשר, הרי זה רמב"ם מפורש, וכתב שם 'ולא ראה לפי שעה את מה שמפורש ברמב"ם בדין שלפנינו שישאל הבא על הנכרית הורגין אותה אף אם היא פנויה', ואכן בשנויי נוסחאות שברמב"ם פרנקל מובא שהלכה זו נמחקה בעקבות הצנזורה, וא"כ י"ל שזה לא היה לפני האור החיים.

והנה המגיד משנה שם תמה על הרמב"ם שהביא ראיה לדבריו ממלחמת מדין, שהרי שם נהרגו אף הנשים שלא חטאו, אלא כל אשה שראויה למשכב איש נהרגה, וא"כ מה הראיה שבעלמא הורגים נכרית שבא עליה ישראל.

ובשו"ת אגרות משה (אבן העזר ח"א סי' ל"ח) מבאר מדוע לא היה ניחא להרמב"ם להביא ראיה ממעשה פנחס שיש דין הריגה על הנכרית, יעו"ש.

.....

מנהיג דואג לטובת הכלל

שמעתי מידידי הרה"ג הרב ישעיה כהן שליט"א דבר נפלא, הנה בתחילת הפרשה כתוב על פנחס 'השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי', ובעבור זה קיבל שכר גדול.

ולכאורה יש להבין, שהרי משה רבנו במשך כל הארבעים שנה במדבר הגן פעם אחר פעם על עם ישראל, וביקש עליהם רחמים מהקב"ה שלא יענישם, וא"כ מה נתייחד אצל פנחס.

וביאר, שמשה רבנו היה רעיא מהימנא של ישראל, וזה תפקידו של המנהיג לדאוג לטובת בני ישראל, ולבקש עליהם רחמים, משא"כ פנחס לא היה מחוייב בדבר זה, ועשה מעבר למה שהיה מחוייב, וכשאדם עושה מעבר למחוייבות שלו זוכה לשכר עצום.

יש מעשה שנתפרסם באשה שלא זכתה לילדים הרבה שנים, והיא באה למרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל לקבל ברכה ועצה, וכששמע

הגרש"ז את דבריה אמר לה תדעי לך שהקב"ה לא חייב לתת לך ילדים, אבל אם אתם תעשו למען הקב"ה דבר שאתם לא חייבים בזה, אז מדה כנגד מדה הקב"ה יתן לכם ילדים אפילו שהוא לא חייב, ויעץ לה שתעשה גמ"ח מסוים או לזכות את הרבים בכל מיני דרכים ועל ידי זה הם יזכו לזש"ק בעז"ה, ואכן היא עשתה פעילות חסד שאספה עבור משפחות אוכל לשבת וכעבור עשרה חודשים היא נפקדה.

.....

איך פנחס נטמא לזמרי

הנה בעיקר מה שפנחס הרג את זמרי, הקשו הראשונים דהרי פנחס כהן היה ואיך הותר לו ליטמא למתים.

והדעת זקנים והרא"ש עה"ת תירצו דעדיין לא נתכהן פנחס עד שהרג את זמרי, וא"כ בשעה שהרג עדיין לא היה כהן, אמנם באמת זה מחלוקת בגמ' זבחים (דף ק"א ע"ב) אם פנחס היה כהן עוד לפני מעשה זמרי, ולמ"ד שהיה כהן אכתי צ"ב.

עוד תירצו שם, שפנחס עשאו לגוסס, וגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו ואינו מטמא, וא"ש.

וברד"ק בשמואל ב' (כ"ג - כ') מבואר תירוץ נוסף, דשם איירי לגבי בניהו בן יהודע שנלחם בשביל בני ישראל והרג אויבים רבים, וכתב הרד"ק - 'ואעפ"י שהיה בניהו כהן ואסור להטמא למתים, להלחם באויבי ה' הוא מצוה, כשצוה הקדוש ברוך הוא להילחם בשבעה גוים ובשאר האומות המצרות לישראל לא חלק בין כהנים לישראל, וכן צוה להיות כהן משוח מלחמה ולהיכנס עם ישראל למלחמה, והנה פנחס טמא עצמו למצוה כשהרג זמרי וכזבי, וכן הלך למלחמת מדין עם ישראל, ומבואר מדבריו דמה שהרג את זמרי זה כבר היה תחילת המלחמת מצוה להילחם עם מדין, וסובר הרד"ק שבמלחמת מצוה מותר לכהן ליטמא למתים.

ויש לציין, דשבטרגום יונתן כאן מביא את הניסים שנעשו לפנחס באותה שעה [והוא סובר שנעשו לו י"ב ניסים], וכתב - שהנס אחד עשר שנשתמרו כאשר הם חיים, עד זמן שהולך אותם בכל המחנה, והטעם, בגלל שלא יטמא כהן באוהלי מיתה, והנס שנים עשר שקרש דמם ולא נפל עליו, ע"ש.

.....

למה צריך עדות על שבט לוי

"ראובן בכור ישראל בני ראובן חנוך משפחת החנכי לפלוא משפחת הפלאי" (כ"ו - ה').

כתב רש"י בד"ה משפחת החנכי, לפי שהיו האומות מבזין אותם ואומרים מה אלו מתיחסין על שבטיהם וכו', אם על גופם היו מושלים קל וחומר על נשותיהם, לפיכך הטיל הקדוש ברוך הוא שמו עליהם, ה"א מצד זה וי"ד מצד זה, לומר, מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם וכו'.

יש להקשות, דהרי שבט לוי לא היה בכלל השעבוד במצרים, וא"כ מדוע גם על משפחות שבט לוי נוסף שמו של הקב"ה, כמו שכתוב (בפסוק נ"ז) 'לגרשון משפחת הגרשני לקהת משפחת הקהתי למררי משפחת המררי, ואמנם י"ל בפשיטות שכיון שהוזכר על כל השבטים שמו של הקב"ה, א"כ יהיה בזה חסרון וזלזול שרק משבט לוי יפקד שמו של הקב"ה, אמנם מצינו עוד כמה ישובים לזה כדלהל'.

בספר **שפתי חכמים** החדש תירץ, דכיון שענין הוספת שמו של הקב"ה, בשביל אומות העולם, ו"ל בפשיטות דאומות העולם לא ידעו ששבט לוי לא היה בכלל השעבוד, וא"כ יוציאו לעז על שבט לוי. ועוד ו"ל, דאף שלא היו בכלל השעבוד, מ"מ הרי היו תחת שלטון מצרים, וידם של המצרים היתה על העליונה ושפיר יוכלו לשלוט בנשותיהן, ואף עליהן הוצרך הקב"ה להעיד. ושמעתי ליישב מוחתני היקר הרב **צבי יעקב הכהן זלקינד שליט"א**, דהנה רש"י בתחילת **פרשת יתרו** מביא, שבשעה שפגש אהרן הכהן את משה רבנו במדבר בדרכו למצרים עם אשתו ובניו, אמר לו אהרן הכהן - 'על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם', ולכאורה תמוה, דהרי שבט לוי לא היה בכלל השעבוד, וא"כ מה חשש אהרן הכהן שיבוא משה עם אשתו ובניו למצרים, ובשפתי חכמים שם מתרץ, דדוקא הבנים ששבט לוי לא היו בכלל השעבוד, אך הנשים ששבט לוי כן היו בכלל השעבוד, ולכן חשש אהרן הכהן על צפורה אשתו של משה רבנו שהיא תהיה בכלל השעבוד, וא"כ א"ש דכיון שהיו הנשים בכלל השעבוד יאמרו אומות העולם ששלטו בהם גם לדבר עבירה, ולכן הטיל הקב"ה שמו אף על שבט לוי, ודפח"ח.

שבט לוי לא היה בכלל המתים במדבר

"ולא נותר מהם איש כי אם כלב בן יפנה ויהושע בן נון" (כ"ו - ס"ה). **במדבר** בסוף **פרשת בחוקתי** מבואר שפנחס היה הכהן גדול שבזמן יפתח הגלעדי והובא בתוס' **בתענית** (דף ד' ע"א) ע"ש, וא"כ צ"ב מדוע כתוב כאן פסוק שרק כלב ויהושע נשארו מדור המדבר, הרי היה ג"כ את פנחס שנשאר עוד שנים רבות. וברמב"ן לעיל (פסוק נ"ט) מבואר ששבט לוי לא היה בכלל הגזירה של המרגלים, וא"כ בלא"ה פנחס שהיה משבט לוי לא היה בכלל הגזירה, ומש"כ בפסוק כאן הכוונה מלבד שבט לוי שלא היה בגזירת המרגלים.

ומקור דברי הרמב"ן מהגמ' **בבבא בתרא** (דף קכ"א ע"ב) דשם איתא 'אמר רב המנונא לא נגזרה גזרה על שבטו של לוי, דכתיב במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקודיכם לכל מספרכם מן עשרים שנה ומעלה - מי שפקודיו מן עשרים, יצא שבטו של לוי שפקודיו מן שלשים'. ואמנם ברש"י **בפרשת במדבר** (א' - מ"ט) מבואר ששבט לוי לא מתו משום שלא היו בחטא העגל, ע"ש **בשפתי חכמים** בביארו דברי רש"י.

.....

הטעם שמוסף של שבת מועט ממספרי שאר הימים

"וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים..." (כ"ח - ט'). הנה שבת קודש היא היום הקדוש ביותר, וכמו שאומרים בתפילה 'וברכתו מכל הימים וקדשתו מכל הזמנים', ואם כן לכאורה יש להבין שהרי בכל חג ובכל ראש חודש יש קרבן מוסף, אך בשאר המועדים וימים טובים יש ריבוי של קרבנות מוסף, ואילו בשבת זהו הקרבן מוסף הכי מועט מכולם, שיש רק שני כבשים.

והאור החיים עומד על זה יעוי' בדבריו, והיוצא מדבריו שלשבת יש קדושה מיוחדת מה שאין בשאר המועדים, והיא עצמה במקום הקרבנות, ולכן לא צריכה הרבה קרבנות למוסף.

והדעת זקנים מביא על זה מה**מדרש** שוח"ט - 'לכל המוספים לא תמצא מוסף מועט כשבת, ועל דבר זה קראה שבת תגר לפני הקדוש ברוך הוא, אמר לה הקדוש ברוך הוא הנה שזוהו קרבן מוסף הראוי לך, לפי שכל מעשיך כפולים, שיר כפול שנאמר מזמור שיר ליום השבת, עונג כפול שנאמר וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד, עונשו כפול שנאמר מחלליה מות יומת, לחם כפול לחם משנה, לפיכך ראוי קרבן שלך להיות כפול, וזהו שאנו אומרים במוסף של שבת להקריב בה קרבן מוסף שבת כראוי, מה שלא נאמר בכל המוספין. משל למלך שאמר לעבדיו הכינו סעודה לבני, הכינו להם שני מיני מאכלים, לאחר שסעדו צוה המלך להכין לו סעודתו, אמרו לו עבדיו מה נכין לך אמר להם ולבני מה הכינותם, אמרו לו כך וכך, אמר להם

ולי כמו כן אל תכינו יותר מבני, כך הקדוש ברוך הוא נתן לבני ישראל לחם משנה ביום השבת, לפיכך צוה להקריב גם כן לחם משנה וזהו וביום השבת שני כבשים, ע"כ.

והיינו, שיש ענין מיוחד בשבת שכל מעשיה כפולים, ובכלל זה יש בה מצות לחם משנה, וכיון שאצל בני ישראל יש לחם כפול אף הקב"ה ציוה שאצלו יהיה לחם כפול דהיינו שני כבשים.

בספרים מובא עוד כמה ביאורים עמוקים מדוע בשבת קרבן מוסף הוא מועט משאר המועדים, יש שכתבו על דרך ששבת שהיא מעין עולם הבא, לא שייך בה חטא, וריבוי הקרבנות מוסף היינו שבאים לכפר, ולכן בשבת שאין בו חטא אין מביאים עוד קרבנות.

ויש שכתבו, שהרי שבת הוא קבוע ועומד, וקרבן מוסף שלו הוא המשך של קרבן תמיד, דדוקא בשאר המועדים שאינם קביעי וקיימי בהם שייך קרבן מוסף מלבד קרבן התמיד, אך בשבת הקרבן המוסף שלו הוא המשך של קרבן תמיד שישנו כל שבת ושבת.

'ושעירי עזים נעשה ברצון'

"ושעיר עזים אחד לחטאת לה" (כ"ח - ט').

בתפילת מוסף של ר"ח אומרים 'ועולת ראש חודש נעלה עליו ושעירי עזים נעשה ברצון', וצריך ביאור שהרי בפסוק (ו"א) כתוב שהיה עשרה קרבנות לעולה - 'פרים בני בקר שנים ואיל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים', ומאידך שעיר עזים היה רק אחד כמש"כ כאן בפסוק, ומדוע בלשון התפילה נאמר על העולה לשון יחיד, ועל השעיר עזים בלשון רבים.

ויש מבארים [כמדו' **ביעב"ץ**] שמצינו בנביא **בעזרא** (ג' - ד') שכתוב "ועולת יום ביום במספר", ושם איירי לגבי קרבנות חג הסוכות שבאים ריבוי גדול בכל יום ואעפ"כ נכתב בלשון 'עולת יום ביום', ומבואר שעולת מתפרש ג"כ לקרבנות רבים, וא"כ יל"פ שכוונת התפילה היא בכלליות על כל הראשי חודשים, וכמו שמתחילים 'ראשי חודשים לעמך נתת', ובהמשך מתפללים שיבנה בית המקדש ונקיים את מצוות הראשי חודשים, ולכן שייך שפיר לשון רבים על הקרבנות.

ואמנם ב**אבודרהם** הנוסחא 'ושעיר עזים נעשה ברצון' בלשון יחיד, ולפ"ז לק"מ.

ויש תירוץ נוסף [עי' בספר **יד בנימין** להגאון רבי **בנימין אלישיב** שליט"א], דמובא מהרמ"ע **מפאנו** בספרו **עשרה מאמרות** שכתב [וכ"ה **במדבר**] שלעתידי לבוא כשיבנה בית המקדש, יהיה חיוב להקריב בכל שבת ובכל חדש כל קרבנות המוספין שלא הוקרב בכל ימי החורבן, דהיינו כשיהיה שבת יקריבו את כל הקרבנות של אותה שבת שהחסירו בכל ימי החורבן וכך בכל שבת ושבת, וכן בראש חודש יקריבו את כל הקרבנות של הראשי חודשים שלא הקריבו, ולדוגמא בראש חודש כסלו הראשון יקריבו את כל הקרבנות של ראש חודש כסלו שהיה בימי הגלות וכן בשאר ראשי חודשים, והנה כל זה שייך בשאר קרבנות אבל לגבי קרבן תמיד הרי יש דין שעבר זמנו בטל קרבנו, ולא שייך להקריב קרבן תמיד של יום אחר, וא"כ א"ש שלגבי עולת ראש חודש שהכוונה לקרבן תמיד יקריבו רק אחד, ומשא"כ שעיר עזים שבא לחטאת שייך לומר שיקריבו גם לאחר שעבר ראש חודש מדין הכפרה, ועל זה באה התפילה כאן מזבח חדש בציון תכין כו' והכוונה שמיד שיבנה בית המקדש אזי בראשי חודשים של השנה הראשונה יקריבו עליו עולת ראש חודש וכל השעירי עזים של הראשי חודשים שהיו בגלות, [ועי' בזה בספר **בני יששכר** מאמרי ראש חודש מאמר ג' אות ז].

ודרך אגב, ויש להעיר על הלשון 'ושעירי עזים נעשה ברצון', שהרי על קרבן עולה אומרים נעשה ברצון, אבל שעירי ר"ח זהו קרבן חטאת ומה שייך לומר נעשה ברצון, ושמעתי ממון הגר"ח **קניבסקי** זצ"ל לבאר על פי הגמ' בחולין (דף ס' ע"ב) ששעירי ר"ח באין לכפר על מיעוט הלבנה ע"ש, וכיון שלעתידי לבוא יהיה אור הלבנה כאור החמה, א"כ השעירים יהיו שעירי רצון ולא שעירי חטאת.

לרפואת הגאון רבי **חיים בן רעשא ריזל** ברמן שליט"א